

MWONGOZO WA KUSAHIHISHA MTHANI WA KITAIFA 1997

1. a) Gesi hatari kutoka viwandani
Moshi kutoka viwandani
Utupaji ovyo ovyowa takataka (alama 3)
- b) - Miji ikishakatwa mizizi iliyshikilia udongo haiku tena hivyo
kukinyesha maji yanateremka ovyoovyo.
- Maji ya bahari yakipata joto inapanuka na kufukika yenyewe
- Maji yakipata joto mvuke unakuwa mwingi na mawingi mazito ya
yanaleta mvua nyingin ya ghafla.
- Miti ikikatwa joto linaleta majagwa.
- c) Ongezeko la watu duniani (alama 3)
Amechafua mazingira yake (alama 3)
- d) Kugundua kuwa mwezini hakuna hewa ama mvua
kuwa sayari nyingine mf. Mirihi zina mvua lakini ni nyingi zaidi
Kuwa sayari nyingine zina jota zaidi na nyingine zina baridi zaidi
(alama 3)
- e. Hakuna hewa huko ambayo wachimbaji wangevuta wakichimba
Ni ghali kama kupekeka watu na mitambo ya kuchimbia madini hayo
(alama 3)
- f. Mauti kwa kujaribu kuunda kiunde cha zebaki na pia kutumia viumbe vya
elektroniki au kompyuta (alama 3)
- g Mashavu – viungo vy samaki vya kuvutia hewa
Madungu – Makao yanayolea angani/viota vya ndege
Asihasirike - Asidhurike/asipate madhara
Kiunde - Kitu kilichoundwa na binadamu
(alama 4)
- 2 a.) Bado wanaihisi ni wageni
Mazingira yaliwafanya wahisi uoga
Wasiwasi juu ya maisha yatakavyokuwa pale chuoni
Kuwa na woga juu ya yale mkuu wa chuo angesema
Walidhani maisha pale chuoni yangukuwa tofauti (alama 7)
- b) Majina tofauti ya mwalimu mkuu. Chuo chenyewe hata chumba cha
kulala walizoea kusimama mwalimu aingiapo (alama 3)
- c) Mkuu wa chuo alipoingia wanafunzi wote walisimama lakini akawaambia
wakae. Ndipo alipowajulisha wakuu wote wa vituo mbalimbali kwa
wanafunzi. Wanafunzi nao wakajua kwamba pale chuoni hmna haja ya
uoga, kuwa mambo yatakuwa mazuri kwao. Wasiwasi ukawaishia na
wakapoa tayari kuanza maisha ya pale. (alama 10)

SWALI LA TATU

3. a) Mzazi alitaka motto afike nyumbani mapema siku iliyofuata, kisha akamwuliza kama alikuwa ameyasikia hayo aliyoambiwa. Mtoto akajibu kuwa angejaribu kufanya hivyo lakini mwalimu alikuwa amesema wao wangepanya mtihani jioni ya siku hiyo.
- b) i) Kiguu chake hakijapona baada ya kuumwa na kijibwa cha kijijini
ii) Kijumba chenye hakikujengwa kibondeni karibu na kijito
(alama2)
- c) i) Nataka upikishe chakula hiki vizuri
ii) Toa ushuru wa forodhani.
- d) i) Usije hapa kwani sitakuwapo
Usije huku kwetu kwani sitakuwapo
Usije humu mwetu kwani sitakuwapo (alama 1)
ii) Basi la shule limeharibika, moshi mwingi unatokea dirisani na maji yanatirika ovyo (alama 1)
- e) i) Nyumu alimshinda farasi kukimbia
Milango yote yajifunga ovyo, nenda ukaifunge
Hamisi amezikata nyasi vizuri
Jiwe lile liliyaangukia matunda (alama 4)
- f) i) Kumwendea mtu kinyume
Kupewa hongo (alama 4)
Kutunga sentensi alama 1 kuelele alama 1
ii) Ukitaka cha mvunguni sharti uiname
Ukiona vyaelea vimeundwa (alama 4)
- g) i) Kauli ya kufanyiana/kufanyana mf. Kupigana
ii) Wakati uliopo-anakuja
iii) 'na' ya kiunganisha – mama na motto
iv) Kiambatanishi naye
v) na ya kutendwa mf. Amapigwa na jiwe (alama 4)
- h) I Alikimbia kwenda kuona nyoka (alama 2)
Alikimbia alipoona nyoka
Alikifagia kwa ufagio
Alikula chakula chote (alama 2)
Masikio yangu si mazuri ama sielewi unavyosema (alama 1)
Mimi ni mgonjwa.
II ago
Mahame, ganjo
i) Yaliyowafika
Aliyemfahamisha
Litakalompata (alama 5)
- j) Amini
Amana (alama 2)